

המחלקה לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה
סוציולוגיה של הקהילה – תשע"ה

מפגש 2 :

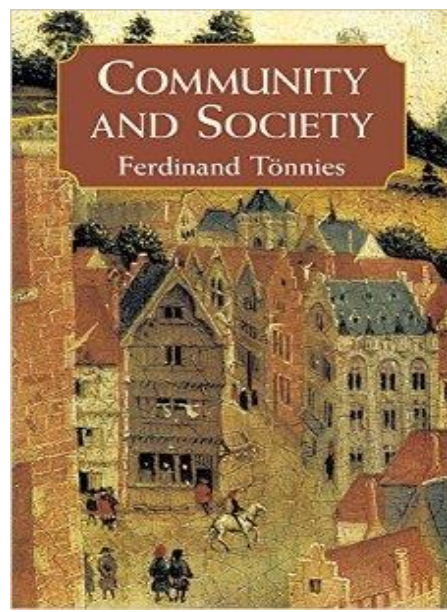
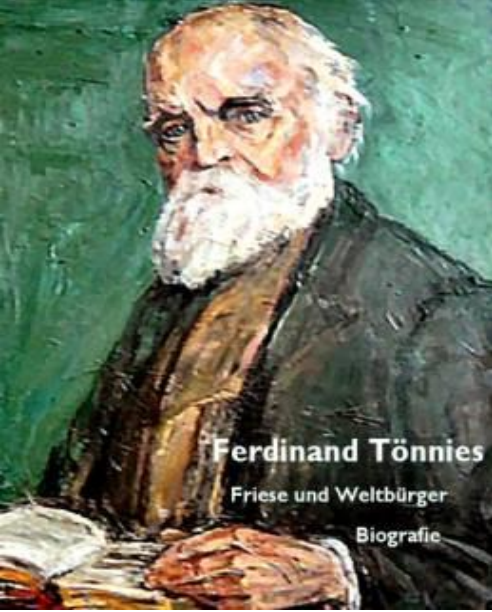
מקהילה לחברה, מחברה לקהילה

- מניחי היסודות לחקר הקהילה
- השמועות על מות הקהילה
- ובכל זאת מתהוות קהילות

Evolution of the Concept of Community in Europe, 1840-1925 (Bruhn 2005:31)

- *Karl Marx (1848) and Friedrich Engels (1844)* - Human condition of cities is the result of economic structure. Changing the economic structure would create a different city with different social interaction patterns.
- *Emile Durkheim (1893)* - Mechanical solidarity based on social bonds; Organic solidarity based on individual differences. Organic solidarity is superior. **City creates new cohesion based on mutual interdependence.**
- *Max Weber (1921)* - Cities could be positive liberating forces. Need to develop **full urban community** based on:
1) trade or commercial relations; 2) market; 3) legal autonomy;
4) social relationships and organizations; 5) political autonomy.
A model of medieval communities. Historical and cultural conditions would produce different types of urban adaptation.

פרדיננד טונייס (Ferdinand F. Tönnies' 1887) אבחנה בין 'קהילה' ו'חברה'

אבחנה בין:

- קהילה (Gemeinschaft) – קשרים אישיים, מסורת ושפה משותפת, הסדרת המבנה והפעולה על בסיס תקשורת ישירה ואישית, לכידות, We-ness
- חברה (Gesellschaft) - קשרים רשמיים, מגוון תרבויות, הסדרה פורמלית-רציונלית של המבנה והפעולה, לכידות נמוכה, ניכור Me-ness,

- "ככל שהיו הסוציולוגים חלוקים בנושאים שונים, הם היו מאוחדים בהתרפקות נוסטלגית על 'הקהילה הטובה' שהייתה טרם עליית הקפיטליזם ואיננה עוד" (Bell & Newby 1971:22).

קושי להפריד בין ניתוח מהותי של הקהילה כמוסד חברתי לבין עמדות ערכיות באשר לתפקידן החברתי של קהילות קושי זה השפיע על הסוציולוגיה של הקהילה במהלך המאה העשרים בשני מאפיינים (Amit 2002: 1-2):

- ההתחבטות המתמדת בדבר עצם הישרדות הקהילה בחברה המודרנית, דבר שהתבטא בקושי המתמיד להגדיר 'קהילה מהי?'

- ההנחה בסיסית כי קיים ניגוד בין חברה מודרנית ללכידות חברתית, שהתבטאה בהתמקדות בחקר האנומיה החברתית, הסטייה, השוליים וקבוצות המיעוט.

גיאורג זימל (Georg Simmel 1858-1918)

"מקורן של הבעיות העמוקות ביותר של החיים המודרניים הוא בתביעתו של הפרט להגן על עצמאותו ועל ייחודו מפני כוחות רבי עוצמה של החברה... המאבק נגד הטבע, מאבק שהאדם הפרימיטיבי נאלץ לנהל כדי להבטיח את קיומו הגופני" (העיר הגדולה וחיי הנפש 1903)

- ברלין ראשית המאה העשרים,
- חיי העיר הגדולה יוצרים אנונימיות, ניכור, אנשים מסגלים לעצמם תכונות של התבדלות מן הסביבה.
אינטלקטואליזציה של החיים. קהות חושים כלפי הזולת.
החופש מן הקהילה מקדם אינדוידואליזם.
- תנאים אלו אינם מאפשרים הצמחת 'קהילות'.

התפתחות האורבניזם בארה"ב 1925-1950 גישה אקולוגית, אסכולת שיקגו,

- רוברט פארק (Robert Park (1915) - העיר מרחב להתפתחות, אינה רק 'מרחב פיזי' אלא מעבדה חיה' (living laboratory) להתפתחות חברתית ומוסרית:
"Human ecology is... not man, but the community; not man's relation to the earth which he inhabits, but his relations with other men, that concerns us most"
(Park 1952:165)
- לואיס וירת' ("urbanism." - (Louis Wirth (1938) – לעירוניות חוקים משלה, קשורים לגודל, דחיסות ושונות (הטרוגניות)
- רדפילד (R. Redfield (1930s) רצף עממי- עירוני (folk-urban continuum). מצד אחד רציונליזציה של החיים ומצד שני מסורת ורגש.
- וייט (William F. Whyte , 1940) – המחקר על 'חבורת קרן הרחוב'. גם בעיר גדולה נוצרות קהילות המבוססות על קשרים אישיים מפתחות נורמות משלהן
- טלקוט פארסונס - קהילה היא "האספקט של מערכות חברתיות, המתייחס למיקום הטריטוריאלי של אנשים ופעילותם" (Parsons 1960: 73).

השמועות על מות הקהילה

- **מוריס סטיין** (Stein, 1960; The Eclipse of Community) - תהליכי תיעוש, מִסְחור וביורוקרטיזציה תרמו להיעלמות הקהילה.
- **מרגרט סטייסי** (Stacey 1960) טענה כי מאחר שהמונח קהילה משמש לתיאור "כל דבר ובעצם שום דבר" יש להימנע משימוש בו בלקסיקון המדעי
- **רוברט ניסבט** (Nisbet 1969 'The Quest for Community'), "הבעיה האמתית אינה אֶבְדָן ההקשר הישן, אלא הכישלון של החברה התעשייתית-דמוקרטית ליצור הקשר חדש אשר יאפשר לאנשים להתארגן בקבוצות בעלות לכידות מוסרית שתהיינה משמעותיות [לחבריהן ולסביבתן] מבחינה פסיכולוגית ותפקודית"
- לשיטתו, השאלה המרכזית של הסוציולוגיה הקהילתית נחלקת לשתיים:
 - ההיבט **החברתי** העוסק במעמדם ובשייכותם (Status & membership) של אנשים בחברה
 - ההיבט **הפוליטי** העוסק במיקום ובתפוצת (Location & Distribution) הכוח בחברה.

ולמרות הכל – הקהילה ממשיכה לחיות 'קהילה' כדפוס חברתי המתהווה במרחב חיים משותף.

- מוריס ג'אנוביץ' - קהילה בע"מ - (Janowitz 1952 community of limited liability)
קהילות העיר נבדלות מהקהילה המסורתית בשני מאפיינים מבניים:
(1) הקהילה מקיפה רק חלק ממכלול החיים
(2) ההשתייכות לקהילה נובעת במידה רבה מבחירה.
- מאן (Mann, 1954) קיימת 'שכנות סמויה' (Latent neighborliness) - רגשות סולידריות מתעוררים והופכים להתארגנות גלויה לנוכח נסיבות חיצוניות מסוימות.
- הרברט גאנס (Gans 1962) 'כפר עירוני' (urban village) - קשרים קהילתיים קרובים ותלות הדדית גבוהה בין יוצאי איטליה, עובדי צווארון כחול, החיים במרחב אורבני.
- ג'ראלד סאטלס, קלוד פישר (Fisher 1984, Suttles,1972) ורבים אחרים – התארגנות עצמית קהילה מתפתחת באופן טבעי בין אנשים החולקים מרחב מחיה משותף. דפוסי התארגנות הקהילה ועצמתם שונים ממקום למקום, בין השאר בהשפעת מוסדות ותרבויות הסובבים את הקהילה.
- מרגרט ויטלי ומיירון קלנר-רוג'רס (Wheatley & Kellner-rogers 1998:9) תיארו את ה'אינסטינקט קהילתי'

" Relationships are all there is.

Everything in the universe only exists because it is in relationship to everything else.

Nothing exists in isolation.

We have to stop pretending we are individuals that can go it alone."

Margaret J. Wheatley

- "היחידים השייכים לקהילה משלימים אלו את אלו.
 - בכל בן אדם יש משהו מיוחד במינו, נדיר, שאינו ידוע לאחרים. לכל יחיד יש משהו מיוחד לומר, צבע מיוחד להוסיף לקשת הצבעים הקהילתית...
 - לפיכך, כאשר מצטרף האדם הבודד לקהילה, הוא מוסיף מימד חדש למודעות הקהילה. הוא תורם משהו ששום אדם אחר לא יכול לתרום, הוא מעשיר את הקהילה. אין לו תחליף...
 - בשל אותה מיוחדות, מתכנסים בני האדם היחידים ביחד, משלימים אלו את אלו, ומשיגים אחדות"
- (הרב יוסף דב הלוי סולובייצ'יק – הקהילה)

ג'ורג' הילארי 1955

Hillery, George. A. 1955 "Definition of Community: Areas of Agreement"
in: *Rural Sociology* 20

בדק את הספרות, מצא שימוש נרחב במושג 'קהילה', אבחן 94 הגדרות שונות עם מעט מאד משותף ביניהן.

מצא שכולן מתייחסות לאנשים, בשתי קטגוריות שונות מהותית:

- קהילה כ'אוכלוסיה החיה במרחב עירוני מוגדר'

- קהילה כפרית המקיימת סולידריות, קשרים אישיים, מסורת ותרבות.

תודה

Thanks

ד"ר שי בן יוסף Shay Ben Yosef Ph.D.
ניווט במורכבות Navigating Complexity

www.shayby.co.il

Shayby@ariel.ac.il

054-2112383